

Saako rasistia vetää turpaan?

Hyve-etiikan rajat ja mahdollisuudet

Hyvä elämä? Mitä se on? Mihin se oikeuttaa, mihin se velvoittaa? Yksinkertaistaen: mitä mahdollisuuksia hyve-etiikalla on silloin, jos meitä vastaan asettuu rasisti ja fasisti? Miten hyvän elämän etsijän tulisi suhtautua henkilöihin, jotka eivät suvaitse suostua yhteiseloon? On varsin turhaa inttäen etsiä esimerkkejä, joissa väkivalta on aina joko kiellettyä tai hyväksyttävää. Joko-tai-malli ei ole etiikkaa, se on rakenteellista väkivaltaa, joka kumoaa arjen tilanteet, joissa joka tapauksessa joudumme näiden asioiden kanssa vastakkain.

Aristoteelisen etiikan mukaan hyvä elämä on hyvän elämän etsimistä. Se on kuvaus eettisestä näkökannasta, joka alituisen pohtii ja purkaa auki sitä, mitä se on etsimässä. Se on hyvän elämän mahdollisuuksien ja ehtojen jatkuvaa kriittistä, rakentavaa, arjen rakenteissa kiinni olevaa sitoutunutta hahmottamista. Tekojen sarjaa, joka omien tavoitteidensa perusteella haluaa olla läpi koko elämän tapahtuvaa toiminnallista, kokemuksellista ajattelua ja tekoja.¹

Se on hyvä elämä, joka tavoittelee sitä itseään: hyvää elämää. Se ei tapahdu tyhjiöissä, ei historiattomassa tilassa vaan ennen kaikkea kokonaisvaltaisesti suhdetta menneeseen, nykyisyyteen ja tulevaisuuteen raamittaen ja rytmittäen. Puhumme hermeneutiikan kielellä, mutta tavalla, joka ei suinkaan hyljeksi vaan on yhteismitallinen Aristoteleen tulkinnan kanssa. Puhumme Gadamerin vaikutusten historiasta (*Wirkungsgeschichte*) ja hänen Aristoteleen tulkinnoistaan².

Raami ja rytmi, jossa hyvä elämä hahmottuu, haakee toteutumisiaan tavalla, joka ei ole koskaan valmis, eikä itsestään selvä. Kyse on valinnoista, kyse on myös sosiaalisesta imaginääristä, yhteisöllisestä mielikuvastosta – sekä kuvittelukyvyistä että yhteen saatettujen kuviteltujen asioiden maisemasta.³ Se on valintojen sarja, joka on kaikkea muuta kuin vapaa. Mutta se on valinta, joka on tehtävä, koska ilman sitä ei ole lähtökohtaa, josta lähteä ja jonne aina palata – ja lähteä uudestaan.

Yksi keskeisistä mahdollisuuksista ankkuroida hyvän elämän viritykset ja vikailmoitukset on rakkauden kak-

soiskäsky, joka erityisenä löytyy, kuten tunnettua, *Uudesta testamentista*, sen evankeliumeista⁴. Yksi versio samasta on Kantin tulkintaa, nimeltään kategorinen imperatiivi. Yleisenä periaatteena se on mahdollista paikantaa myös aristoteeliseen perinteeseen. Se ei ole sen erikoisempaa kuin ajatus jatkuvasti haussa olevasta tasa-painosta, siitä kultaisesta keskitiestä, joka ei ole staattista harmoniaa vaan alati liikkeessä olevaa etsimistä ja hukkaamista. Se on alituista hakemista ja hakeutumista, jossa yksilö muokkautuu yhteisön raameissa, mutta jossa yhteisö ei ole pysyvä tai valmis vaan jatkuvasti murroksessa.

Rakkauden käsky on myös luonteeltaan niin yleinen, että se hirvittää. Se käskää meitä rakastamaan toisia niin kuin haluamme heidän rakastavan meitä. Vattimon mukaan tämä ajatus keskinäisestä kunnioittamisesta ja rakkaudesta, yhdistettynä väkivallattomuuden periaatteeseen on kristinuskon perimä, jota maallistuneessa, itsekriittisessä yhteiskunnassa tulisi jatkaa ja kehittää. Muu on liian lähellä taikauskkoa ja taikauskon tavoin sivuun siirrettävä.⁵

Pääsemme siis hyvän elämän jatkuvaan etsimiseen, siihen, mitä hyvä elämä kulloinkin kussakin historiallisesti paikantuneessa tilassa ja tilanteessa on ja voisi olla. Tätä kokonaisuutta raamittaa varsin hellästi tavoite ja ajatus lähimmäisen rakkaudesta, joka pyrkii kohtelevaan toisia kuten me haluamme heidän kohtelevan meitä. Augustinuksen sanoin: ”Rakastakaa niin teitä rakastetaan.”⁶

Mutta mitä tapahtuu, jos tämä keskinäisen rakkauden ja suvaitsevaisuuden tavoite ei kohtaakaan hyväksyntää vaan hylkimistä, kieltämistä ja jopa sen tuhoa-

”Mitä hyvän elämän etsijä saa tehdä?”

misen yrittämistä? Mitä jos rakkauden käsky, joka ei siis vaadi ja edellytä välittömästi vastavuoroista reaktiota, koetaan vastenmielisenä ja mahdottomana? Yksinkertaistaen: mitä mahdollisuuksia hyve-etiikalla (hyvä elämä on hyvän elämän etsimistä) on silloin, jos vastaan asettuu rasisti ja fasisti? Miten hyvän elämän etsijän tulisi suhtautua henkilöihin, jotka eivät suvaitse suostua yhteiseloön ja jotka haluavat viime kädessä jopa tuhota hänen tavoitteensa ja mahdollisuutensa olla ja elää?

Rasistit ovat täällä

Rasisteja ja fasisteja, onko heitä? Ei millään yleisellä tasolla, vaan konkreettisena läsnäolona ja uhkana, tietoisena ryhmänä, osana arkea, osana todellisuutta? Kevään 2011 eduskunnan vaalitulokset Suomessa kertoo, että Perussuomalaisten yhteensä 39:stä kansanedustajasta 9 kuuluu tähän valioryhmään. Erityisesti he profiloituvat organisaation nimeltä Suomen Sisu jäseninä, ja he ovat äänessä erinäisillä nettifoorumeilla, esimerkiksi Hommanimisessä. Tämä SS-organisaatio ei kiertele sanoa, mitä se haluaa. Se on avoimen rasistinen, yhtä avoimesti Hitlerin saksalaisuuden utopiaa ja sen arvoja ihaileva.

On ilmeistä, että rasisteja ja fasisteja on ollut Suomessa aiemminkin. Aivan riittävästi ja itseriittoisesti. Mutta ei avoimesti, takki auki riemuiten eduskunnassa, ei valtion puoluetukea nauttien, ei valtajulkisuudessa omahyväisyydessään ketterästi kylpien. Kevään vaalitulokset on tulos, joka tekee rajan ennen olleen ja jälkeen tulevan välillä. Nyt nämä rasistit ja fasistit ovat äänessä iltauti-

sisä, päälehtien sivuilla ja kaikissa niissä välineissä, jotka rakentavat julkisuutta ja julkista tilaa, yhteisten mielikuvien maastoa ja maastopaloja. Vaalituloksen jälkeen rasistit ja fasistit tulevat iholle – ja he tulevat lujaa, täydellä tarkoituksella.

Toistaen: mitä keinoja ja välineitä hyve-etiikka antaa nyt avoimesti esiintyvien rasistien ja fasistien kohtaamiseksi ja käsittelemiseksi? Miten rakkauden sanoman hauraus ja välttämätön alttius loukkaantumiselle pärjää kohdatessaan fundamentalistisen (vastapuolen olemassaolon oikeutuksen kieltävän) ja päämäärähakuisen vihan?

Jatketaan kysymyksiä. Miten monta kertaa rakkauden sanoman etsijän tulee kääntää poskensa? Miten kauan lähibussissa istuvan henkilön tulee sietää aggressiivista solvaamista ja uhkauksia? Tai miten monta kertaa lastenvaunuista pitää löytää paskaa, jotta ei enää ole vain hillitysti suuttunut kanssaihminen?⁷

Miten pitkälle hänen, meistä itse kunkin, tulee sietää hyvän elämän perusarvojen halveksuntaa ja tuhoamisen yrittämistä? Kuinka syvä on kuilu, johon vihapuhetta olisi siedettävästi ladottava varastoon? Mitä hyvän elämän etsijä saa tehdä? Saako hän puolustaa itseään? Saako hän ottaa aktiivisen otteen ja konkreettisesti vetää vastapuolta nokkaan, kuonoon ja naamariin? Otsikon sanoin: saako rasistia vetää turpaan?

Keskityn harkitusti eettisen pohdinnan muotoon, joka taipuu kohtiin saako ja voiko. Ohitan vahvemmat versiot siitä, pitääkö vai onko meidän pakko vetää rasistia turpaan, koska ne eivät enää mahdu samaan raamiin rak-

kauden kaksoiskäskyn ja väkivallattomuuden ideaalin kanssa. Raamin venytyksiä ja venähdyksiä olisi toki mielenkiintoista tarkastella, mutta jääkööt toiseen kertaan.

Vaitän siis, että hyvän elämän etsiminen pitää sisällään sen, että voimme ja saamme vetää rasistia ja fasistia turpaan. Ei itseisarvona, vaan potentiaalina, ennen kaikkea yhteisöllisessä mielikuvastossa paikantuneena. Miten niin, missä asiayhteydessä ja miksi niin?

Väkivalta, ei ja kyllä

Hyvän elämän etsimisen ohjeiden mukaisesti etsintä ei saa tapahtua väkivaltaisesti. Rakkauden kaksoiskäskeyä on kunnioitettava. Noin yleismitallisesti katsoen, sillä poikkeuksia on olemassa, ja niistä itsestään selvin on itsepuolustus. Itsestäänselvyys rakentuu sen johtopäätöksen varaan, että jos et suojele itseäsi ja lähipiiriäsi ja annat sen tuhoutua, samalla menetät mahdollisuudet mihinkään elämään, puhumattakaan hyvään elämään.

Etiikan omakantaiselle alueelle, sinne harmaalle alueelle pääsemme, kun pohdimme, missä tilanteessa on mahdollista toimia eettisesti hyväksyttävästi ja samalla vetää rasistia ja fasistia turpaan? Mitkä ovat tämän tapahtuvaksi tulevan, odotuksia herättävän tilan ja tilallisuuden fyysiset ja henkiset koordinaatit?

Kuten useimmiten, on tarkoituksenmukaista edetä vastakohtaan kautta ja sen avulla. Tällöin pohdimme, milloin rasistin ja fasistin turpaan vetäminen ei olisi eettisesti hyväksyttävää. Tämän jälkeen palataan takaisin premisseihin ja virityksiin, joiden vallitessa väkivallan käyttö, ja ennen kaikkea sen potentiaalisen aktiivisuuden esillä olo ja uskottava pelote on elinvoimaisen hyväksyttävää. Tarkastelu lähtee yksilötasolta ja etenee seuraavassa vaiheessa yhteisötasolle, jossa muodostuu myös vaadittava yhteisöllisyyden ulottuvuus – sen puitteet ja puutteet.

Miksi väkivalta ei ole hyväksyttävää? Perustelu rakentuu kahden argumentin varaan. Toinen on kokemuksellinen ja toinen arveluttavan moralistinen. Jälkimmäisen mukaan väkivalta ei ole suotavaa, koska sen myötä teon tekijän erityisyys katoaa. Hänestä tulee samantapainen nyrjähtänyt olio kuin kaikista muista, jotka eivät kykene toimimaan moraaliperiaatteiden mukaisesti. Hän lähestyy juuri heitä, joita itse ei pidä arvossa. Näkökulman ongelma on tämä kestävä ylenkatse, jossa jo etukäteen toisille annetaan avaimet ja toisilta viedään moraalilanna pois.

Mielekkäämpi peruste on kokemukseen rakentuva. Väkivallan välttäminen on olennaista, koska väkivalta jättää jälkensä. Aina. Se jättää jälkensä kaikkeen: molempiin osapuoliin, sekä antajaan että ottajaan, kuten myös ympäristöönsä. Sen seurannaisvaikutuksia ei voi kontrolloida. Kokemuksellisuuden ydin ei ole edes, että jos vedät rasistia tai fasistia turpaan, se sattuu samalla sinua käteen. Ei välillisesti, vaan välittömästi. Teon ja ihon välillä ei ole mitään instrumenttia, ei välineitä, vain sinä itse. Silti tämä ei ole niinkään olennaista, vaikka kyseessä onkin välitön reaktio, sillä kaikkea voi harjoitella,

lyömistä erityisesti. Keskeistä on, että teko ei poistu kokemuksellisuuden rekisteristä. Lyönti on teko, joka voi hyvinkin ensin saada aikaan erinäisiä onnistumisen ja ilon hetkiä, mutta se on teko, joka seuraa aina mukana.

Kyse on klassisesta rajan ylittämisestä, jonka jälkeen ei enää päästä aiempiin koordinaatteihin kiinni. Jotakin on tapahtunut, ja seurannaisvaikutukset ulottuvat kaikkeen, mitä seuraa ja mikä on muuttumassa. Tällöin kysytään, oletko valmis hahmottamaan hyvää elämää, jossa yhtenä elementtinä on väkivalta? Onko väkivallan läsnäolo itsessään hyvän elämän reunaehtojen vastaista?

Pääsemme vasta-argumenttiin, jossa myös kokemuksellisuuteen perustuen voidaan hahmottaa tilanteita, joissa meillä ei ole muuta mahdollisuutta kuin ylittää raja väkivallattomuuden kiellosta sen käyttöön. Nämä kristallinkirkaat tilanteet, joissa itsepuolustus on välttämätöntä tai ainakin suotavaa, eivät ole niitä alueita, joissa etiikkaa muokataan ja muotoillaan. Lähes itsensänselvien tapausten sijaan on jälleen hakeuduttava sille ei niin mukavalle alueelle, jossa mustavalkoiset ohjeet ja neuvot eivät kannu. Olemme harmaalla alueella, jossa yksioikoista tekojen oikeutusta ei ole uskottavasti olemassa.

Vastaavasti on turhaa etsiä esimerkkejä, joissa väkivalta on aina joko kiellettyä tai sitten hyväksyttävää. Tämäntyyppinen joko-tai-malli ei ole etiikkaa vaan rakenteellista väkivaltaa, joka kumoaa arjen tilanteet, joihin joka tapauksessa joudumme. Vastuusta vapauttava moraalikäsky ei asu täällä – ja sen perään kerjääminen on kiellettyä.

Mutta, yllättäen tai ei, käsite rakenteellinen väkivalta on tässä yhteydessä erittäin hyödyllinen. Sitä on harvoin käytetty yksilötason toiminnan piiristä puhuttaessa. Se on totuttu työkalu pohdittaessa keinoja ja seurauksia, jotka yhteiskunnan eri osat saavat aikaan. Puhutaan rakenteellisesta väkivallasta, joka tuottaa tiettyjen ryhmien syrjintää, kuten soviniismia ja rasismia. Rakenteellinen väkivalta on käsitteenä hyödyllinen siksi, että se ei ole luonteeltaan selkeä syy-seuraus-malli. Rakenteellinen väkivalta sekä viittaa että tapahtuu tekojen tuottamassa, hyvin monimutkaisessa ja monitasoisessa vyyhteessä, jossa se voi olla merkittävä tekijä tai sitten ei. Varmaa on, että se on potentiaalinen tekijä. Ja se on sitä korostuneesti yhteisöllisen mielikuvaston alavilla mailla, missä on aina hallan vaara.

Yksilötasolle tuotaessa ja yhdistettäessä kysymykseen, saako rasistia ja fasistia vetää turpaan, rakenteellinen väkivalta kääntyy potentiaaliseksi pelotteeksi. Tällöin väkivallan uhka on olemassa, mutta se ei ole konkreettinen uhkaus tai teko, vaan rakenteellinen. Uhka on läsnä yhteisöllisessä mielikuvastossa, sen keskeisissä kentissä. Se on vaikuttava elementti, joka on näkyvä mutta ei jatkuvasti aktivoitu. Se voi olla jatkuvassa valmiustilassa, tulematta koskaan edes käytetyksi, ja silti säilyttää uskottavuutensa.

Tällöin väkivalta on potentia, voimavara ja valta, joka luo ja muokkaa todellisuuden odotuksia ja oletuksia. Se tulee osaksi ja osalliseksi arkea, mutta ei silti jatkuvasti aktivoitu. Ero potentiaalisuuden ja aktivoimisen välillä

”Lyönti ei koskaan häviä tai poistu.”

on juuri niin hatara kuin olla ja saattaa. Eron hatarus ei ole ongelma, se on merkityksellinen osa koko hahmotelman toimivuutta. Hatarus pitää molemmat puolet hereillä – ja liikkeessä.

Väkivallalla uhkaaminen, väkivallan potentiaalisuuden hyväksyminen yhteisöllisessä mielikuvastossa on myös varsin hankala periaate, koska se tulee arvelutavan lähelle liian yksiviivaisia väittämiä. Esille voidaan nostaa ajatus, että hyökkäys on paras puolustus, tai sitten voimme verrata väkivallalla uhkaamisen ajatusta aivan toisenlaisiin sfääreihin, nimittäin ydinaseilla pelotteluun.

”Hyökkäys on paras puolustus” on itse asiassa saman argumentin toinen laita, jossa kokemuksellisuuteen vedoten pyritään välttämään väkivaltaa, koska se – kielikuva sallittakoon – soi aina omassa päässä. Hyökkääjä ottaa aina riskin, että hyökkäys kääntyy itseään vastaan tavalla, jossa oma puolustus kärsii. Väkivallan aktiivoinnin yhteydessä kärsimys on poistamaton. Ei niin, että yksi lyönti riittää ja tekee meistä hirviöitä, vaan niin, että yksi lyönti ei koskaan häviä tai poistu. Sen sijaan, että uhotaan väittämällä hyökkäystä parhaaksi puolustukseksi, väkivallalla uhkaaminen tarkoittaa, että hyökkäyksen mahdollisuus on oltava aina uskottavasti läsnä. Ovelasti luovien, mutta iskuvalmiina.

Entä ydinpelote vertailevana kohtana ja kohtalona? Kylmän sodan historia osoittaa, että, perverssiä tai ei, suurvaltojen välisissä kriiseissä ja niiden hallinnassa väline nimeltä ydinpelote on todellisesti toiminut⁸. Taaksepäin kurkottaen on hieman liiankin helppoa todeta, miten huima väline pelote on ollutkaan, mutta tämä ei poista faktaa, että se on yhtä kaikki toiminut. Eivät

suurvallat eivätkä maailman kriisipesäkkeiden valtiot ole käyttäneet ydinaseita. Niitä ei ole käytetty, koska nimenomaan hyökkäys ei missään nimessä ole paras puolustus, vaan käytännössä itsetuhoon jouduttava asennevamma. Itsetuhon mahdollisuus, jota aktiivisesti kyllä esiteltiin ja jolla uhattiin, ei muutamasta ”läheltä piti” -tilanteesta (Kuuban kriisi 1962 niistä näyttävien) huolimatta koskaan toteutunut. Se on pysynyt pelotteena, joka on myös pelotteen voimasta antanut välineitä ja uskottavuutta rajata ryhmää, jolla on mahdollisuus välinettä käyttää.

Jos ydinpelote käännetään arkeen ja yksilötasolle, saadaan kiinni erittäin olennaisesta seikasta, joka liittyy väkivallan hallintaan ja sen valikoimien hallussa pittoon. On aina mahdollisuus joutua tekemisiin virkavallan kanssa. Klassisessa tapauksessa toimivan yhteiskunnan erityismerkki on, että tietyin ehdoin ja riittävän legitimitetillä ja yleisen hyväksynnän puitteissa väkivalta on monopolisoitu. Väkivaltaa saavat oikeutetusti käyttää siihen koulutetut ja sitä monopolilla hallinnoivat tahot. Nämä ovat Suomessa rauhanoloissa poliisi ja kriisitilanteissa lisäksi armeija. Tässä kohtaa olisi mielenkiintoista ehkä pohtia, mitä tapahtuu väkivallan oikeutukselle, jos monopoli murtuu, tai jos monopoli on korruptoitunut, mutta ehkä riittää, jos huomaamme, mikä onkaan ero, kun väkivaltaa käyttää ja sillä uhkaa poliisi, joka kuuluu yhteisön omaisuuteen, tai vartija, joka kuuluu yksityiseen omaisuuteen ja sen puolustamiseen.

Yhtä kaikki arjen kokemuksellisissa tilanteissa poliisi vastaa aktiivisesta väkivallasta, kuten myös sillä uskottavasti uhkaamisesta. Tämä uhkakuva on potentia, joka

rauhhoitaa ja estää tekoja. Se on stop-merkki ja tolpan päässä loikoileva kamera maantien varrella (filmi päällä tai poikki). Mutta harmaalla alueella on alati erinäisiä yksilöitä, jotka tönivät ja kiusaavat sekä itseään että toisiaan. Poliisi, miten hyvin sitten toimiikaan, ei itsessään riitä. Se ei riitä, koska pelote ei ole tarpeeksi yksilöity. Poliisi on makrotason pelote, mutta vaaditaan myös eriytettyjä ja yksilötason sekä yksilöllisiä että ryhmäsidonnaisia pelotteita. Vaaditaan jatkuvaa ja aktiivista yhteisöllisen mielikuvaston tuottamista, ei tuotteistamista.

Hyvä elämä ja tragedia

Väitän siis, että vakavasti asetettu ja vakuuttava yhteisöllinen mielikuvaston pelote pitää rasistin ja fasistin aisoissa. Se on pelote, joka paikantuu niin yksilötasolla että yhteiskunnan organisaatioissa. Onko se todellakin mahdollista? Ja niin yksinkertaista muka?

Yksinkertaista se ei ole koskaan, vaan päinvastoin erinomaisen monimutkaista, haastavaa ja vaikeata. Ja kyllä, siksi se onkin todellinen eettinen kysymys, joka ei taivu helppoon mallin ja ratkaisuun, ei hyvän olon tarrojen otsaan liimaamiseen, eikä asiayhteyksien latistamiseen ja instrumentalisointiin.

Mutta olisiko se mahdollista? Jos siirrymme hetkiseksi yksilön valinnoista yhteisölliseen tasoon, tarkastelemme rakenteellista kokonaisuutta, joka raamittaa, tekee tietä mutta vastavuoroisesti myös sulkee tien, jossa luodaan vaihtoehtoisia tapoja olla ja elää – niin yhdessä kuin erikseen. Puhumme tällöin lomittain ja limittäin risteilevistä diskursseista, jotka ovat aina ja alati sekä fyysisesti että diskursiivisesti paikantuneita. Kokonaisuutta on mielekästä lähestyä tarkemmin jo mainitun käsitteen yhteisöllinen mielikuvasto (*social imaginary*) kautta.

Yhteisöllinen mielikuvitusta käyttää ja sitä luova mielikuvasto tarkoittaa klassisesti, että kaupunki täytyy kuvitella ennen kuin se voidaan rakentaa. Mielikuvasto on yhteisöllinen, koska se muokkaantuu tietyn ajan ja paikan, sen vaikutushistoriallisen horisontin syvyy- ja leveysuunnassa liikkuen, tapahtumissa ja teoissa, niistä keskustellen ja niitä luoden. Se on julkisesti jaettua tarinaa, ei ylhäältä päin osoitettua määräämistä, eikä teoriaa. Se on tarinoiden kertomista siitä, mikä kussakin tilanteessa koetaan mielekkääksi, mikä suljetaan ulos, mikä sisäistetään ja mitä koetaan tavoittelemisen arvoiseksi. Siis millä arvoin, toivein, haluin ja peloin tarinaa kuljetetaan, sekoitetaan ja upotetaan, veivataan ja heivataan. Se on enemmän kuin *zeitgeist*, ja se on vähemmän kuin aikalaisdiagnoosin analyysi. Se on siltä väliltä, ja siinä välissä heiluen se pysyy.⁹

Ankkuroituna suomalaisen arkeen yhteisöllinen mielikuvasto näyttyytilana ja tilallisuutena, jossa kevään 2011 vaalien jälkeen on mahdollista, soveliaista ja jopa hyväksyttävää olla avoimesti rasisti ja fasisti. Vihapuhe ei ole enää harvinainen poikkeus vaan hyväksyttävää, suorastaan normi, koska täytyyhän meidän saada olla kriittisiä maahanmuuttopolitiikasta. Molemmat ismit ovat tapoja todellisuuden hahmottamiseen arvo-

pohjalta, jonka periaatteessa jo Suomen perustuslaki rajaa yhteisön ulkopuolelle.

Mutta miksi vihapuhe, avoin rasismi ja fasismi sallitaan ja hyväksytään post-kevät11 suomalaisessa yhteisöllisessä mielikuvastossa?

Väitän, että vaalien jälkeen koneisto, joka on antanut rasisteille ja fasisteille äänen ja kuuluvuuden, ei ole ymmärtänyt arjen tragiikan olemassaoloa¹⁰. Arjen tragiikka puuttuu yhteisöllisestä mielikuvien kentästä ja jaetusta kokemuksellisuudesta. Kivun ja surun poistaa sisäististi tekopyhä hymistely, joka uskaltaa uskoa, että kovista sanoista ei seuraa kovia tekoja. Se ei ole ymmärtänyt, että kaikkea ei saa sietää ja kunnioittaa. Se ei ole mieltänyt hyvän elämän kokonaisvaltaista ja raakaa nollasummapieliä: rasismia ja fasismia ei saa hyväksyä. Ja että sitä ei vain kielletä kauniisti sanoen ja argumentoiden vaan aina iholle menen – ei ihoa tuhoten, mutta sitä uskottavasti uhkaamalla. Vastavoimalla ja tasapainolla. Muutoin, muutoin uhka käy liian vakavaksi hyvän elämän etsimiselle rakkauden sanoman raameissa ja rytmisissä.

Orgaanisesti toimiva, keskinäiseen kunnioitukseen ja vastavuoroiseen hyväksyntään pyrkivä yhteisö on mitä se voi ja haluaa olla vain, jos se kykenee mieltämään ja hyväksymään tragedian läsnäolon arjessa, sen virrassa ja varjoissa. Hyväksymään, että olemme kuolevaisia, että emme ole aina kivoja, sisäsiestejä ja mukavia. Siis sen, että olemme itsekkäitä, ristiriitaisia, itsessään ja yhdessä aina monikollisia, ei yhteen malliin ja muottiin vailla väkivaltaa mahtuvia. Se on historiallisuutta. Ei historiaan väistämättä ja sokeasti lumoutuneena, vaan sen painovoimat kohdaten. Tällöin rasistinen kusipää on todellinen kusipää, ei vain kännissä tai huolimattomuuttaan hortoileva surkimus.

Tätä arjen ja todellisuuden moninaisuutta ja valtavaa vaikeutta vastustavat ne yhdeksän rasismia ja fasismia ihannoivat kansanedustajaa. Vaaleissa voitettun vallan ja oman erinomaisuutensa häikäisemistä he luovat ja kertovat nyt tarinaa, joka on varmasti osa nyky-Suomen yhteisöllistä mielikuvakenttää, sen merkityksellistä mielikuvastoa. Mutta se on tarina, joka sulkee huomattavasti enemmän ulos kuin se antaa ymmärtää. Se on tarina, joka yksinkertaistaa ja yrittää hakeutua menneen versioon, jota ei koskaan ole ollut olemassa. Se, että eräskin kansanedustaja ylimielisesti julistaa, miten monikulttuurisuus on hanurista, ei ole vain ala-arvoista kielenkäyttöä. Se on todellisuuden, paikkaan ja aikaan kiinnittyvän historian, vääristämistä ja ymmärtämättömyyttä. Ja se Suomessa ja Suomesta.

Se on rasismia ja fasismia, joka uskoo ja luulee, että todellisuus on yksi, että totuus on se sama yksi ja yhtenevä. Vallassa ollessaan he tekevät kaikkensa, jotta sorraännet ja eriskummalliset vinoutunut yhden yhteyden sisällä ja välittömässä läheisyydessä kielletään ja vähä vähältä tuhotaan. Kyse on kaikkivoimaisuuden illuusiosta, josta jo alussa viitattu *Uusi testamentti* on kertonut mielihiteensä. *Uudessa testamentissa* ihmisen kuvitelma rajattomuudesta ja kaikkivaltaisuudesta on hyvin vakava rike, jopa synti. Siinä ihminen asetuu luojan ja jumalan pai-

kalle. Se on paikan ottamista, joka kimaltelee ja tuoksuu niin vahvasti hybrikselle, että se johtaa väijäämättömästi umpikujaan.

Skulaarisena versiona kaikkivaltaisuuden vastustaminen ja tuomitseminen tarkoittaa, että emme alistu yhden ja ykseyden harhakuviin. On aktiivisesti hahmotettava, mistä me tulemme, missä me olemme ja mihin me kenties olemme menossa. Se ei ole vain historiallisuuden hyväksymistä, eikä haltuunottoa vaan kriittistä kohtaamista. Me emme ole koskemattomia vaan osallisia. Emme tragiikan ulko- tai yläpuolella vaan sisällä.

Se tarkoittaa myös, että luomme yhteisöllistä mielikuvakenttää, sen tilaa ja tilallisuutta, joka saa aikaan näitä vaadittavia reunaehtoja. Makrotasolla se tarkoittaa demokraattisten *checks & balances* -periaatteiden uudelleenkeksimistä, niiden uudelleentulkintaa ja ennen kaikkea niiden toteuttamista ja toteuttamisen valvomista. Siis tämä hämmästyttävällä tavalla unohtunut ero siinä, mitä hallinto sanoo ja mitä se tekee. Yksiviivaisesti se tarkoittaa juuri sitä, mitä se lupaa: vaatimusta paremmasta hallinnoimisesta, joka on läpinäkyvää ja tasapuolista.

Yksilötasolla se tarkoittaa, että rasismille ja fasismille ei saa antaa tilaa. Niille täytyy olla olemassa arjessa, siinä bussipysäkillä nuokuttaessa, siinä torin kulmalla, meidän itse kunkin mentaalisen nakkikioskin katveessa riittävästi uskottavaa vastavoimaa, että viha ja välinpitämättömyys, syvä ymmärtämättömyys ja viime kädessä todellisuuden monikollisuuden kieltäminen ei pääse koskaan ainoaksi osaksi näkyvää ja kuuluvaa todellisuutta. Täytyy olla potentiaalista uhkaa, pelotteita. Vihapuheen suorittaminen ei saa olla kivutonta.

Se on arjen tragedian sietämistä ja syventämistä. Niin, että sana on teko ja teoilla on aina seurauksia – ja että tekojen seurauksista pitää joutua vastuuseen. Se on traagisuutta vailla turvaverkkoa. Se ottaa paljon ja antaa aika vähän. Se on arjen alituista arvuuttelua, jossa pitää uskaltaa ottaa askel eteen ja puolustaa sitä, mikä on hyvän elämän etsimisessä välttämätöntä ja tarpeellista. Se on eettinen periaate, jonka mukaan vastaus otsikon kysymykseen on haasteellisen myönteinen. Kyllä, rasistia saa vetää turpaan. Se ei ole, eikä saa olla väkivaltaan yllyttämistä, vaan väkivallan uhan olemassaolon välttämättömyyden ymmärtämistä ja sen uskottavaa, eettistä toteuttamista. Siis tragedian omaksumista ja sen kanssa toimeen tulemistä. Osana ja osallisena yhteisöllistä mielikuvastoa. Se on turpaan vetoa, joka hämmentävästi on kuin turpaan ottamista. Se kääntyy välittömästi tekijää itseään kohtaan ja vastaan. Se on arjen tragediaa, jossa sekä rasismien vastustaja että sen puolustaja ovat aikamoisessa pulassa.

Monot lintallaan, ääni kurkkuun juuttuneena ja katse harallaan, mutta se on sitä mitä se on. Arjen pakokauhua, sen monotonisuuden hapuilevaa tasapainoa ja niitä läpätävän läikykkäitä hetkiä, joihin alati pysähtyy ja joista osaa joskus jopa nauttia. Se ei ole välähdyksenomaista, messiaanista tai vaikka mystistä. Se on arjen kokemuksellisuuden rakentuvaa, maan vetovoimaan taipuvaa, sinnikästä ja sitoutunutta tiettyjen asioiden puolesta olemista ja vastaavasti tiettyjä asioita vastaan asettumista. Se on hyvän elämän etsimistä, joka antaa myös muiden olla ja elää – riittäisesti ja äänekkäästi mutta antoisasti.

Viitteet

- 1 MacIntyre 2004, 257.
- 2 Gadamer 1990, 305; 1991, 394.
- 3 Taylor 2004; Hannula 2009.
- 4 Ks. esim. Matteus 22:39, Luukas 6:31.
- 5 Vattimo 1999, 42.
- 6 Sama, 76.
- 7 Lisää käytännön esimerkkejä avoimesta rasismista ks. *Helsingin Sanomat* 23.7.2011.
- 8 Ks. esim. Hobsbawm 1996 ja Judt 2005.
- 9 Taylor 2007, 171.
- 10 Ks. Sofokles 2011 ja Camus 2006.

Kirjallisuus

- Camus, Albert, *Der Mensch in der Revolte* (L'Homme révolté 1951). Käänt. Justus Streller. Rowohlt Taschenbuch Verlag, Reinbek 1996.
- Gadamer, Hans-Georg, *Wahrheit und Methode. Grundzüge einer philosophischen Hermeneutik* (1960). 6. p. *Gesammelte Werke*, 1. Mohr, Tübingen 1990.
- Gadamer, Hans-Georg, *Griechische Philosophie III: Plato im Dialog. Gesammelte Werke*, 7. Mohr, Tübingen 1991.
- Hannula, Mika, *Politics, Identity and Public Space. Critical Reflection In and Through the Practices of Contemporary Art*. Expothesis, ? 2009.

- Hobsbawm, Eric, *The Age of Extremes. A History of the World, 1914–1991* (1994). Vintage, New York 1996.
- Judt, Tony, *Postwar A History of Europe Since 1945*. Penguin, London 2005.
- MacIntyre, Alasdair, *Hyveiden jäljillä, Moraaliteoreettinen tutkimus* (After Virtue, 1981). Suom. Niko Nojonen. Gaudeamus, Helsinki 2004.
- Sofokles, *Antigone* (n. 422 eaa.). Suom. Kirsti Simonsuuri. Like, Helsinki 2011.
- Taylor, Charles, *A Secular Age*, Harvard University Press, Cambridge, Mass. 2007.
- Vattimo, Gianni, *Uskon että uskon* (Credere di credere 1996). Suom. Juhani Vähämäki. Nemo, Helsinki 1999.